

- שבוע 92 3
- מי שרגיל לכתוב בשחשורות עקומות מאוד האם חשיב שינוי לגבי דברים שצריך לשנות כדי שתכתובם בחול
המועד או שצריך בנוסף לזה עוד שינוי יותר מסה שהוא רגיל לכתוב תמיד 3
- האם י"ו י"ז סיני' הוא מוקצה בשבת להנהיגם בהמחבר 4
- האם מותר לפטור ספק ברכה על ידי דבר שאי אפשר לברך עליו לפני הדבר המסופק בדיני קדימה
..... 6
- מי שאינו רוצה עכשיו לשתות אלא לאכול אבל שותה קודם האכילה כדי שתהיה אכילתו לתיאבון האם
יש להתחשב במה שרוצה להקדים את השתיה לדתות דיני קדימה (לומר שאין צריך להקדים
האכילה בכל אופן שיהיה) או לא 8
- הניחו מזלג עם רוטב בשר רותח על גבי תבנית ביצים האם מותר לאכול הביצים עם חלב 13
- האם מותר לעבור במסיכות בגין שיש שם עכו"ם ע"ג הפיגומים 15
- מיר שמונת על גבי כירה גרופה וקטומה והתגלה בשבת האם מותר לכסותו 15

לקבלת גליון שכיחא מדי שבוע שלח
questions@shchiche.com

כמו"כ ניתן להשיג עותק מודפס אצל המחבר בכולל וברח' חפץ חיים 3 ב' בני ברק.

ניתן להוריד גליונות קודמים בעמדות "קול הלשון" תחת השם "עקיבא משה סילבר"

תלמידי בתי המדרשות מתכבדים לקחת גליון חנם לבית מדרשם ותע"ב

שביחא שאלות המצויות בהלכה

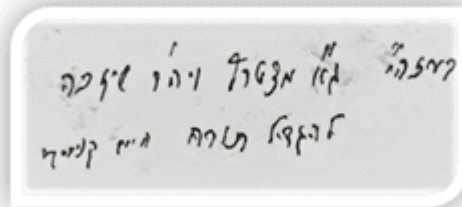
תגובות בטלפון 03-6703111 או בפקס 03-6882239

חלוקת גליונות שביחא בכפוף לתקנון (בכו שביחא שלוחה 6)

השתתפות בהוצאות בשלוחה 5

ההסכמות ומכתבי ברכה על החיבורים הקודמים נתנו ממרנן ורבנן וצוקללה"ה ויברלחט"א:

הגר"ח קניבסקי (מצו"ב), הגר"ם שטרנבוך, הגר"ש דבלצקי, הגר"א גרבוז, הגרב"ד דיסקין, הגר"ב שרייבר, הגר"מ קארפ, הגר"א וייס, הגר"ע פריד, הגר"י פישר, הגר"מ קסלר, הגר"ח מישקובסקי, הגר"ש הכהן גראס, הגר"י רצאבי, הגר"ש זעפרני.

הדברים נכתבו בדרך לימוד ומטרתם לעורר את כותבי הדברים לעיון בנושאים הנידונים, ואינם מתיימרים לשמש כתחליף לפסק הלכה או לפוסקי הלכה, ואין לפסוק הלכה למעשה מתוך הדברים בלא שאלת חכם.

כל מי שיש בידו השגה, בין בתיקון טעות של ממש או בשיקול הדעת, או כל הערת שיפור על ניסוח או פרט שיכול היה להיכתב טוב יותר - נשמח מאוד לקבל הדברים, על מנת לתקן הדברים במהדורה הבאה, ותבוא עלינו ברכה, ויהיה בזה זיכוי הרבים.

ואם ח"ו השתרבב לפום ריהטא מה שהיה עדיף לכתוב באופן אחר - הנני להתנצל על כך מראש ולהשתדל לתקן הדברים להבא, ושגיאות מי יבין.

מי שרגיל לכתוב בשהשורות עקומות מאוד האם חשיב שינוי לגבי דברים שצריך לשנות בתיבתם בחול המועד או שצריך בנוסף לזה עוד שינוי יותר ממה שהוא רגיל לכתוב תמיד

די במה שהוא רגיל לשנות תמיד, שיעשה כהרגלו.

והטעם
משום שזה כבר נתבאר לענין דיני תפירה שהדיוט הרגיל לתפור בתפירה שאינה ישרה א"צ שינוי, וה"ה שאר דברים ממה שהותר בהם מעשה הדיוט שמי שרגיל במעשה הדיוט יהיה רגילותו כמעשה הדיוט.

ומה שסתם אדם צריך לשנות הוא משום דחיישי' להדעות שסתם כתיבה שלנו היא מעשה אומן כמ"ש במשנ"ב סי' תקמה סקל"ב (וכן הובאה דעה זו במשנ"ב לעיל סק"ד), ושלכן צריך שינוי כמ"ש ברמ"א שם ס"ה.

[ובמקרה רגיל כגון שאלת שלום הנידון בסעי' הנ"ל חיישי' שכתב שלנו המשיט"א בלא שינוי לא חשיב מעשה הדיוט כמ"ש ברמ"א שם, ומ"מ יש אופנים שמצרפים את הצד שכתב משיט"א חשיב מעשה הדיוט במקום שיש עוד צירוף כמבואר לעיל ס"א ברמ"א ובמשנ"ב שם סק"ה ועי' עוד סקי"ח, ולהלן סקל"ד וסקל"ה מבואר עוד דבכתב משיט"א השינוי הוא קטן יותר דסגי בשורה אחת וא"צ לשנות כל השורות, והטעם משום דסבירא לן דכתב זה הוא שינוי מעיקר הדין כמ"ש לעיל סק"ה, ועי' עוד מה שהבאתי בשם הגריש"א בתשובה ד"ה האם מותר לאשה למלאות תשבצים ותשחצים בחול המועד].

אבל מי שיודע בעצמו שכותב כמלאכת הדיוט למה שלא ייחשב מלאכת הדיוט.

ומ"מ כ"ז באופנים שהותרו על ידי שינוי [עי"ש סקל"ד] דבאופן רגיל לא הותר גם בשינוי.

האם 'יו יו סיני' הוא מוקצה בשבת להנוהגים בהמחבר

השו"ע

ורמ"א סי' שח סמ"ה נחלקו אם כדור הוא מוקצה בשבת או לא, ודעת רוב פוסקי זמנינו האשכנזים דבכדורים שלנו שהם כלי מתוקן היטב למשחק גם לדעת המחבר אין איסור, אולם פשטות המשנ"ב וגם במקור הדינים בב"י ובנו"כ השו"ע דלא תליא בזה אלא מצד ששחק לא חשיב שימוש של כלי (ועי' עוד במחה"ש ולבושי שרד), וממילא יתכן שה"ה בזמנינו, וכן באול"צ נקט להחמיר בזה ובחוט שני יתכן שהסתפק בזה, והרחבתי בזה בתשובה אחרת (ד"ה האם כדור משחק של זמנינו הוא מוקצה בשבת).

ויש לעיין להנוהגים להחמיר בכדור בשבת שהוא מוקצה מה הדין בכלי הנזכר.

והנה בפשוטו אה"נ שהכלי הנזכר דינו ככדור, אבל החילוק בין כלי זה לכדור שכלי זה יש בו כלי קיבול ויש לו עמידה בפני עצמו.

וכמו"כ יש לדון שהחלק של מה שמחזיק ביד בד"כ נשמר בנקיות והוא קל יותר מצד הטענה שנזכרה במג"א שם סקע"ג בשם הב"י דהכדור ממאיס ואין ראוי לצור בו צלוחיתו וכ"ה בלבוש שם, אבל המקלות הנזכרות אינם ממאסים ואולי שייך בזה סימניה לספר וכיו"ב.

וצע"ק דהטענה לצור בו ע"פ צלוחיתו מהני רק שיש בו תורת כלי לצורך גופו ומקומו אבל לענין הגדרת הכלי אם חשיב מלאכתו לדבר זה אזלי' בתר עיקר שימוש הכלי כמבואר במשנ"ב לעיל, (ועי' עוד בתוספת שבת כאן דכיון שלא נעשה מתחילה לכסות בו את הכלי לא מהני מחשבתו עכשיו), ואולי אה"נ הנידון בב"י רק מצד זה, דהב"י משוי לכדור מוקצה מחמת גופו דלא חזי למידי.

וכ"כ המהריק"ש בערך לחם על השו"ע שם לגבי האישקאקי"ש ודאדו"ם וכיוצא בהם וכו' דמוקצים הם כיון דלא חזי למידי ע"כ (מלבד שאר איסורים שהזכיר בהם שאינם נוגעים בניד"ד).

אבל צ"ע כיון שאין בו תורת כלי מה אכפת לן אם הוא מלוכלך או לא, וצ"ל דבאמת שייך שיהיה בו תורת כלי אם לא היה מלוכלך ובאמת בלבוש כתב דמה שאין לו תורת כלי משום שהוא מלוכלך וגם בפמ"ג א"א סקע"ג הזכיר דהוא מוקצה מטעם מיאוס, והיינו דיש בזה ב' דינים, הא' שמשחק לדעה זו לא חשיב כלי והב' דגם חשיב לא חזי למידי, ומ"מ במקלות הכלי הנידון כאן צל"ע אם יש תורת כלי למקל עצמו מצד שראוי לסימניה או דנימא שהם כאבנים בלבד, והיה אולי מקום לחדש מכח דברי הפוסקים הנ"ל שא"א להשוות דבר שהוא בשימוש אדם לאבנים לולא שהוא גם מלוכלך, רצוני לומר שכל דבר שהוא בשימוש אדם אף בשימוש שחק בלבד מ"מ עדיף מאבנים שאם יש בו תורת כלי

שביחא שאלות המצוות בהלכה

מהני ביה מחשבה לבד משא"כ כשהוא מלוכלך אז דינו כאבנים לגמרי.

אבל עיינתי במקור הדברים בשבלי הלקט סי' קכא והמבואר שם דתרתני קאמר דחדא דכדור שלנו אין לו צורת כלי כיון שאין לו חלל ור"ל שאין לו קיבול (וגוף הכלי הנידון כאן יש לו חלל קיבול) ומלבד זה קאמר דכיון שהוא מאוס א"כ בין יש לו צורת כלי ובין אין לו צורת כלי לא חשיב כלי ולא ראוי לשימושים, והיוצא בזה דבגוף הכלי הנידון כאן הוא מאיס ולגבי מקלות אפשר דלא חשיב חזי לשימושים כיון שהוא עץ בעלמא ואין מי שמשתמש בהם לסימניה לספר.

או יש לומר ליישב דברי הב"י הנ"ל באופן אחר דהנה צל"ע אם היה צד לומר דהמשחק משוי ליה כצורך גופו, ואם נימא הכי נמצא דיש בזה חידוש דאף דמחשבתו לשחק בו לא משוי לה כלי כהמג"א בס"ק הקודם בשם השבלי הלקט סי' קכא בביאור דעת המחבר מ"מ לענין צורך גופו חשיב שימוש חשוב בכלל צורך גופו אבל לא נראה כן דבמקור השבלי הלקט שם (הובא בא"ר סקפ"ו) כתב דמה שאין לטלטלו שהרי אין צורך בטלטולו, ומאידך גיסא מה שמחשבתו לא משוי ליה כלי נתבאר בלשונו שם דהיינו מצד שמחשבת התינוק לא משויא ליה כלי ולא מצד דהמשחק אינו חשוב אבל אה"נ סבר שמשחק לא חשיב שימוש, ועי' בתוספת שבת מה שביאר באופן אחר מה שמחשבתו לא משוי ליה כלי ר"ל דלצור על פי צלוחיתו לא מהני שמחשבתו משוי לה כלי לזה כיון שמתחילה לא נעשה לצור ע"פ צלוחיתו ומשמע דלשחוק לא חשיב כלי כלל, ומ"מ התוספת שבת ביאר התיבות שהובאו במג"א ובאמת כך דעת המג"א גופא כע"ז ממה שציין לסעי' כא לענין מחשבה, אבל כבר העיר הא"ר הנ"ל דבמקור השבלי הלקט נזכר הענין בתוספת קצת ולכאורה מתפרש דלא כדברי המג"א וה"ה דלא כדברי התוס' שבת, ובפמ"ג א"א סקע"ב הזכיר ב' העניינים דמחשבה דקטן אינה מחשבה כלל ומחשבה דגדול לא מהני במחשבה בעלמא כשלא נעשה מתחילה לכך, ובמחה"ש החמיר דלא מהני מחשבה בכדור זה דדינו כאבן ומשמע דבעי ייחוד לעולם.

היוצא מזה דיווי סיני הגוף עצמו אף שיש בו איזה תורת כלי מ"מ מאחר שהוא על הריצפה ומאוס דינו ככדור אבל המקלות אם נשמרים בנקיות כדי להחזיק בהם בידים א"כ יש להם גדרים אחרים ומחשבה דקטן לא מהני אבל דגדול אם ייחד הדבר באופן המועיל כגון לסימניה של הספר עי' סכ"א באיזה אופן מהני אבל מכיון שלולא המשחק הם כעצים בעלמא א"כ לכאורה הייחוד הנצרך בהם (להסוברים שמשחק לא מחשיב כלי) הוא כמו בעצים, וכל הנ"ל הוא רק להמחמירים בכדור בשבת להחשיבו כמוקצה וכמשנ"ת.

האם מותר לפטור ספק ברכה על ידי דבר שאי אפשר לברך עליו לפני הדבר המסופק בדיני קדימה

הנידון

הוא כשיש לו דבר שצריך להקדים ברכתו למאכל פלוני, כגון שיש לו עוגת חיטה שקודמת לעוגת כוסמין, אבל יש לו ספק על עוגת החיטה, ונשאלתי האם יכול לברך על עוגת הכוסמין ולפטור בזה את עוגת החיטה.

והתשובה בזה שאפשר מכמה טעמים וכמו שיתבאר.

דהנה הדבר שהוא ספק ברכה אינו עומד לברך עליו ואינו יכול לברך עליו, ודמי קצת לדבר שאינו עומד לאכול שבזה אין דיני קדימה כלל (כמ"ש הרמ"א ריש סי' קסח ובעוד מקומות בשם התה"ד), וה"ה מה שאין עומד לברך עליו עכ"פ לפי פשטות הדין שדיני קדימה הם רק מדיני הקדמת הברכות ולא שייך לדיני הקדמת אכילת מין אחד על מין חבירו שלא במקום ברכה (וכמ"ש במלבושי מרדכי סי' א ס"ד בשם הגר"ש ואזנר, וכמדומה שגם כך סוגיין דעלמא בד"כ שאחרי שבירך על הראשון הברכה אין חוששים מה מקדים אחר כך, אף שיש חולקים בזה מ"מ גם לשיטתם הרי אינו יכול להקדים האכילה השניה בנידון דידן וכשאין יכול להקדים אין דיני קדימה כמו שיתבאר).

ויש לדמותו למש"כ הפוסקים כמה אופנים שאם צריך להקדים מאכל פלוני מחמת טעם ברור לא נאמרו בזה דיני קדימה (עי' בהרחבה בתשובה ד"ה מי שאינו רוצה עכשיו לשתות אלא לאכול אבל שותה קודם האכילה וכו', מה שהבאתי שם מדברי הרשב"א והריטב"א והלק"ט ובה"ל) י"ל דה"ה לעניננו.

ואף שכאן הוא ענין דיני ולא מציאותי מ"מ גם לגבי פת גויים דעת רוב ככל האחרונים במשנ"ב סי' קסח ס"ד ובה"ל שם דמי שאינו אוכל פת גויים במקרה רגיל מתבטל דין קדימה.

וגם לדעת התה"ד וסייעתו שמקילים בזה שהותר לו הפת גויים משום חביבות הברכה לחוד וחוזרים דיני קדימה, מ"מ הרחבתי בתשובה הנ"ל דהוא דין מיוחד בפת גויים ולא בכל דבר שמחמיר על עצמו, (ולכן יש אחרונים שחולקים על התה"ד אבל מסכימים לדינו באופן שיש אורח וכמ"ש הראשונים בשם הירושלמי הו' בתה"ד הנ"ל, והרחבתי בזה בתשובה הנ"ל), וא"כ אם נזהר שלא לאכול מאכל פלוני כעת משום שאינו יכול לברך עליו הדר דינא שיכול לברך קודם לכן על מאכל אחר.

ומבואר במשנ"ב ריש סי' קסח סק"ה שכמו שיש דין הקדמת מאכל למאכל מדיני קדימה כך גם יש להקדים מאכל על פני אכילת מאכל אחר מדיני קדימה, כלומר שאין קדימה

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

מוגבל רק להקדים אלא גם באופן שהוא לדחות דהיינו גם כשאוכל רק אחד מהם, (אם כי בזה נקט שם שהוא מצוה מן המובחר ואפשר דבאופן זה אינו חיוב, אבל ממה שמצינו לגבי פת נקיה של גויים שיש להקדימה להתה"ד והותרה מחמת כן וגם החולקים הוא רק משום שאין רוצה לאכול פת של גויים, כדלהלן בס"ד ובמשנ"ב ובה"ל שם, ומזה אולי יש ללמוד דקדימה לדחות הוא ג"כ חיוב).

ואף דיש לדחות דמ"מ לענין דין זה לגבי מאכל שאינו יכול לאכול עכשיו שאינו בכלל דין קדימה שדין זה אינו נוהג באופן של להקדים אלא רק לדחות מכיון שאינו אוכל את המאכל כלל, מ"מ כבר נתבאר בדברי כמה פוסקים (בתשובה הנ"ל) לגבי כשיש טעם מציאותי להקדים מאכל למאכל דדיני הקדימה מתבטלים באופן כזה אף ששם הוא רק להקדים ולא לדחות, וממילא גם מקרה דידן אתיא מבין תרוייהו (דמה שמתבטל דין קדימה מחמת הגבלה דינית נלמד מהגדרת פת עכו"ם שלרוב הפוסקים אינו נדחה משום חביבות הברכה, אף שיש בו דין קדימה של חביב, ומה שהוא דוחה גם להקדים ולא רק לדחות נלמד משאר האופנים שהזכירו הפוסקים שהבאתי בתשובה הנ"ל).

ויש להוסיף דאפי' ספק ברכה שאינה צריכה לברך על המים קודם הסעודה התירו כדי לפטור עצמו מספק חיוב ברכה [כן מצאנו בשו"ע נס"י קע"ד ס"ו וגם נמשנ"ב שם סקל"ז לח משמע דאין איסור בזה כמו שהרחצתי בתשובה אחרת ד"ה מי שצריך ללכת ללבוש תפילה עוצרת צאמנע סעודת פת שאוכל לזדו האם מוטב שלא יצרך עד הסוף וכו'], אף דלעיקר הדין נפסק שפטור, ומבואר דאפי' יכול להקדים המים כדי לפטור עצמו מספק ברכה שהוא גם חשש ברכה שאינה צריכה, וכ"ש כשהוא באופן שהדבר המסופק יוצא בברכה ומברך על דבר אחר, כשבא רק להקדים הברכה האחת לאחרת שלא כדיני קדימה, ויש להוסיף דגם באופן של השו"ע שם מלבד מה שהותר לו לברך ברכה שאינה צריכה הותר לו ג"כ להקדים שהכל להמוציא.

(ומש"כ הרשב"א בברכות מא ע"ב שהותר לו לשתות יין קודם הסעודה כדמצינו בברייתא דכיצד סדר סעודה אף דמדיני קדימה יש להקדים פת והותר כדי לפתוח מעיו לתיאבון לסעודה מ"מ יש מקום ללמוד בשו"ע הנ"ל שמותר לו לעשות קודם הסעודה גם כשאינו צריך לזה אלא רק משום הברכה וכמו שנתבאר, אבל ברשב"א יש מקום לומר דהרשב"א מיירי רק כשחביבא ליה יין, או עכ"פ כששותה משום שיודע שהוא לו לתועלת).

ויש להוסיף עוד דגם שיש דעות ואופנים שאם עשה שלא כסדר הקדימה לא נפטר מהפרי אח"כ כמ"ש בס"י ריא ס"ה בהג"ה, מ"מ אם להדיא כיון לפטור מהני כמבואר שם, ובנידון דידן עושה כדין שהרי מותר לו להקדים וכנ"ל א"כ אף לכתחילה יכול לכוון לפטור.

[ויש לדון דכיון שעושה כדין אפשר שגם א"צ לכוון להדיא אלא הו"ל כמי שבירך כסדר הקדימה דבסתמא פוטר ג"כ כמ"ש המשנ"ב שם סקל"ב, אבל מדבריו בסקל"ג נראה דאין מתחשבין במה שעושה כרגע מטעם ספק, דלפי מה שנקט שם כשמקדים דבר שאין להקדימו לשיטה אחרת יש לו לחשוש לאותה השיטה ולפטור להדיא את המאכל השני,

שביחא שאלות המצויות בהלכה

וגם שם יש לטעון כמו כאן דכיון שמטעם הספק מותר להקדים מחמת שחושש לשיטה העיקרית מ"מ יש לו לכוון להדיא לפטור מאחר דלפי הדעה השניה עושה שלא כסדר הקדימה].

ויש להוסיף דהספק בזה מלבד מה שאין עומד לברך עליו גם אין צריך ברכה מעיקר הדין בספק ונהי שיר"ש יוצא ידי שניהם ומחמיר, אבל מאחר והדבר מעיקר דינא לדידן אינו צריך ברכה יש לטעון דאין שייך להקדימו וממילא לא שייך יר"ש יוצא ידי שניהם לענין קדימה, דיר"ש אינו יוצא אלא במה ששייך להקדים, ועכ"פ לא נאמרו דיני קדימה בדבר שאי אפשר לברך עליו וכנ"ל.

השלמה לענין מי שצריך להקדים ברכה שלא כסדרי הקדימה כדי לפטור הספק

נתבאר שמותר, ויש לציין דבבא"ח ש"א ואתחנן ס"י ג"כ מבואר כן לענין עצי ומיני בשמים [ולענין קדימתן עי' עוד משנ"ב סי' רטו סק"מ] ועי' עוד אג"מ או"ח ח"א סי' סט, וכן מבואר במג"א סי' רה סוף סק"ו ובבגדי ישע שם ונשמט אדם כלל נד סוף ס"ה, דבמקום שיש ספק מותר להקדים ברכה כוללת לברכה פרטית.

**מי שאינו רוצה עכשיו לשתות אלא לאכול אבל שותה קודם
האכילה כדי שתהיה אכילתו לתיאבון האם יש להתחשב במה
שרוצה להקדים את השתיה לרחות דיני קדימה (לומר שאין צריך
להקדים האכילה בכל אופן שיהיה) או לא**

הנה מקור הדין ברמ"א ריש סי' קסח בשם התה"ד סי' לב דאזלי' בתר מה שרוצה לאכול ואין מתחשבין בדיני קדימה בברכות אחר מה שמונח לפניו אם אין רוצה לאכול ממנו, וכן הובא דין זה עוד ברמ"א סי' ריא ס"ה ובמשנ"ב סי' הנ"ל סק"א ובשעה"צ סי' תקלג סקט"ו.

(א)

ובפשוטו היה מקום לומר דאזלי' בזה בתר מחשבתו מה שרוצה לאכול בפועל ולא בתר מה שהיה רוצה לאכול גם אם סיבת אכילתו עכשיו מאכל פלוני היא כדי שיוכל אח"כ לאכול מאכל אחר שהוא עיקר רצונו עכשיו, דאין צריך לברר מה הטעם שרוצה לאכול דוקא מאכל פלוני אלא מאחר שברור שזה רצונו והעדפתו לאכול מאכל זה עכשיו סגי בזה.

(ב) ומעין זה מצינו לגבי פת עכו"ם בשו"ע שם ס"ד בשם התה"ד שם דאף שלא היה אוכל פת עכו"ם מ"מ מאחר שהתירו לו פת עכו"ם מחמת האורח או מחמת הברכה (במשנ"ב כתב בביאור השו"ע מחמת האורח ובה"ל שם כתב דבתה"ד מבואר דסגי מפני כבוד הברכה) חשיב שחביב לו פת עכו"ם (כשפת עכו"ם חביבה לו משום נקיה וכיו"ב וכמ"ש

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

שם הרמ"א), דסו"ס מה שרוצה לאכול עכשיו זה מה שחשוב שרוצה לאכול אף אם לולא איזה טעם צדדי היה מקדים מאכל אחר.

ודין זה שהותר לו פת עכו"ם הוא דין מיוחד בפת עכו"ם ולא בכל חומרא של מנהג או ספק איסורא דדוקא בפת עכו"ם נאמרו דינים מיוחדים שהותרה בכמה אופנים כמבואר ביו"ד סי' קב וכתב הרמ"א שם דאין ללמוד מזה לשאר איסורים.

וזה מיישב שי' השר מקוצי בשו"ע שם בשם התוס' ברכות לט ע"ב שתמהו עליו האחרונים כמ"ש המשנ"ב שם בסקי"ט ונקטו דכיון שנזהר בפת עכו"ם לא חשיב חביב כיון שאינו רוצה לאכול הפת עכו"ם מחמת איסורא.

וי"ל דגם השר מקוצי מסכים שהדין עמהם שכשאין רוצה לאכול דבר מחמת חשש איסור ואפי' הידור מצוה חשיב שאינו רוצה לאכול ואין בזה דיני קדימה רק דסבר שמעיקרא לא תקנו איסור פת עכו"ם באופן זה אלא הותר משום כבוד הברכה וכמ"ש בתה"ד [והאחרונים לא הסכימו להתיר כ"כ כמ"ש צנע"ל וס"ל שצאופן זה לא אמרו ש"פקע האיסור] וכמו שמצינו בכמה אופנים ביו"ד שם שלא נאסר פת עכו"ם בהנך אופנים ורבנן אפקעוה בכה"ג, וממילא כיון שסו"ס רוצה לאכול מאחר שהברכה מתירתו לאכול חשיב שרוצה לאכול.

וממילא אין דברי השר סותרין דברי התה"ד שהובאו ברמ"א בסעי' א' הנ"ל אלא אדרבה מתיישבין עם אידך דברי התה"ד שם שהובאו במחבר בסעי' ד.

ומ"מ אין ראיה ברורה מהך דינא דפת עכו"ם לניד"ד, דבניד"ד יש מקום לטעון דאין חשיבות למאכל שאוכלו רק משום שרוצה אח"כ לאכול מאכל אחר דהעיקר הוא המאכל השני משא"כ בפת עכו"ם דסו"ס אחר שמתירין לו להקדים פת עכו"ם ונפקע האיסור חשיב שרוצה לגמרי פת עכו"ם עכשיו ואין טעם אחר המעכב על זה, ומ"מ הפשטות שגם בניד"ד חשיב שרוצה לשתות עכשיו.

אולם ק"ק, דבפנים התה"ד שם כתב בביאור החילוק בין האופן הראשון שברמ"א בסעי' א' להאופן השני שבמחבר בסעי' ד, שבאופן הראשון הנ"ל הוא עצמו רוצה במאכל שמברך עליו בלבד אבל באופן השני הנ"ל הוא עצמו רוצה בפת עכו"ם ורק משום פרישות לא היה עושה כן, ולכך שרו ליה רבנן כדי שיברך על החביב עליו, ומשמע קצת דעיקר החילוק הוא שכשאין רוצה לאכול דבר הו"ל חסרון בחביב משא"כ כשאין רוצה לאכול דבר מחמת פרישות, שאז אינו חסרון בחביב (ומ"מ האחרונים שהובאו במשנ"ב סקי"ט ובבה"ל ודאי לא ס"ל כן).

אבל גם דברי התה"ד יש ליישב ולומר דאין הכונה שאם המניעה מחמת פרישות אין בזה חסרון בחביב וכדלעיל, אלא דלעולם יש לומר דדיני קדימה נאמרו אך ורק במה שרוצה לאכול וכמ"ש התה"ד לעיל מינה שהוא דין פשוט מסברא וא"צ ראיה, ואינו פרט בדיני חביב (וגם לדעות והאופנים שאין חביב קודם אלא יש קדימה אחרת מ"מ כשאינו רוצה

שביחא שאלות המצוות בהלכה

לאכול לעולם אין כאן דיני קדימה), אבל רק קאמר התה"ד שכיון שיש לו הזדמנות לקיים מצוות ברכה על החביב על ידי שיאכל פת נקיה של גויים לא מנעוהו רבנן מלקיים מצווה זו ולכן בכה"ג לא הטילו עליו איסור פת גויים אלא שרו ליה והפקיעו ממנו פרישותו כדי שיזכה לקיים מצוה זו.

אבל לעולם כל מה שפורש מן הפת מחמת שום סרך איסור שמחמיר בו אפי' אינו מדינא כלל אלא משום חומרא יתרה שמחמיר על עצמו (כגון מה שגזר על עצמו מהר"ם אכילת בשר אחר גבינה כמ"ש בב"י או"ח סי' קעג מהמרדכי ותשו' מהר"ם והובא בד"מ יו"ד סי' פט) חשיב שאין רוצה לאכול מאכל זה ואין צריך לאנוס עצמו לעבור על הנהגתו אף אם המאכל חביב לו כיון שסו"ס אינו רוצה לאכול המאכל וכמ"ש התה"ד שזה אינו צריך ראייה שהוא פשוט מסברא (ואפר דמש"ה אכן שאר האחרונים הנ"ל שבמשנ"ב ובה"ל נקטו דאין איסור פת גויים נפקע מפני הברכה לחוד וממילא הדר דינא שהוא כמו כל איסור), ורק בפת גויים יש דין מיוחד דיש אופנים שלא נאמר האיסור וכמ"ש הרמ"א ביו"ד סי' קיב הנ"ל דמקומות שהפקיעו רבנן איסור פת גויים בחבורה וכיו"ב אין ללמוד מזה לשום איסור אחר דאלו דיני הפקעה מיוחדים שנאמרו בפת גויים (ויש להוסיף דאחד מדיני החילוקים בפת גויים הוא גופא מה שיש מקומות שלא נהגו באיסור זה).

ג) ובתה"ד שם כתב ואי קשה לן אסברותא דלעיל מהא דאמרינן פ' כיצד מברכין ברכות מא ע"ב רב חסדא ורב המנונא הוו יתבי אייתי לקמייהו תמרי ותאיני כו', ומאי קשה הוו ליה דילמא לא הוי בעי למיכל מתאינים ולכך בירך אתמרי, י"ל דלבתר דאכל התאינים הקשו לו עכ"ל, ועדיין קשה דשמא היה רוצה מתחילה בתמרים דהיו חביבים לו עכשיו לאכלם קודם לכן, ואולי אכל רק מעט מהתמרים ומיד אכל מהתאינים, וזה דוחק שכן התה"ד לא הזכיר דבר זה, ושמא במיני פירות כה"ג אינו שייך כ"כ ענין זה שאינו רוצה לאכול עכשיו ולהלן יתבאר.

ד) והנה בדין חביב כתב השו"ע סי' ריא סוף ס"א כדעת הרא"ש שנקרא חביב המין שרגיל להיות חביב עליו אפילו אם עתה חפץ במין השני, ובמשנ"ב שם סקי"א ושעה"צ סק"ז מבואר בשם הט"ז דיש אומרים להיפך שמא שרוצה לאכול עכשיו נקרא חביב, והיא דעת הרמב"ם שהובאה בשו"ע שם ס"ב, ושהנוהג כן יש לו על מה לסמוך (ולעיל בסקי"א הזכיר המשנ"ב כעין פשרה בין הדעות עי"ש).

והנה אם נימא דחידושו של התה"ד בא לכלול שכל מאכל שרוצה לאכול עכשיו לפני המאכל השני לא נאמר בזה דיני קדימה א"כ לכאורה זה לא אתיא לא כדעת הרא"ש ולא כדעת הרמב"ם, דהרי הרא"ש סובר דמה שרוצה לאכול עכשיו אף אין משוי ליה דין חביב והרמב"ם אמנם סובר שיש לזה דין חביב אבל לא בכל אופן החביב קודם דיש אופנים שיש קדימות אחרות כמבואר בפוסקים בסי' ריא.

ה) ויש מקום לומר דאה"נ התה"ד לא מיירי אלא באופן שאינו רוצה לאכול כלל מאכל

שביחא שאלות המצוות בהלכה

פלוגי בסעודה זו אבל אם רוצה להקדים עליו מאכל אחר בזה הדרינן לדיני קדימה.

ויתכן שיש ללמוד כן מלשון הרמ"א שם בסי' ריא ס"ה שכתב וכל הא דאמרינן דאחד קודם לחבירו, היינו שרוצה לאכול משניהם לכן יש להקדים החביב או החשוב, אבל אם אינו רוצה לאכול משניהם אינו מברך רק על זה שרוצה לאכול אעפ"י שגם השני מונח לפניו ע"כ, ומשמע דכל שמתכוון בזמן זה לאכול מב' המאכלים שוב הדרינן לדיני קדימה וכל מה שמתחשבים ברצונו הוא כשאין רוצה לאכול ממאכל פלוגי עכשיו.

ו) אולם אף שעיקרי הדברים שנזכרו בתה"ד ורמ"א ומשנ"ב שאין דיני קדימה הוא כשרוצה לאכול רק ממאכל מסויים מ"מ מצינו בפוסקים שהרחיבו ענין זה גם על דברים שיש להקדים דבר לחבירו מחמת סדר הסעודה, דבריטב"א בהל' ברכות פ"ג ה"ט כתב ומכל מקום כל שיש סדר לאכילתו אוכל כדרך שהעולם אוכלין והקודם זכה לברך עליו תחילה וכו' עכ"ל, וכע"ז כתב בכה"ח סי' ריא סק"ב בשם ההלכות קטנות ח"ב סי' קנה דגם מהתה"ד מוכח שאם דרך האכילה על פי רפואה או על פי דרך בני אדם להקדים דבר לחבירו לא נאמר בזה דיני קדימה.

ואולי יש לומר גדר אחר בזה דכל שרוצה לאכול ב' מאכלים אלא שמעדיף מאכל אחר על פני חבירו אז הוא בכלל הפלוגתא דהרמב"ם והרא"ש אם הוא בכלל חביב או לא, אבל באופן שיש לו טעם שמחמת רוצה דוקא שלא לאכול מאכל פלוגי עכשיו וכגון שרוצה לאכול אותו מאכל הפלוגי לקינוח בסוף האכילה או שרוצה שלא לאכול אותו המאכל פלוגי אליבא ריקנא מטעמי בריאות או שרוצה להקדים לשתות לפניו כדי לאכול לתיאבון בכל כה"ג שאינו רוצה לאכול מאכל פלוגי אינו נכנס לדין חביב ודיני קדימה כיון שיש לו טעם שאינו רוצה לאכול מאכל זה עכשיו, ובאופן זה יתכן דאף אם לא היה לו המשקה או המאכל שרוצה לאכלו אליבא ריקנא היה אוכל עכשיו אותו המאכל המעוכב אצלו מ"מ השתא מיהא אינו רוצה לאכול אותו המאכל המעוכב.

ומ"מ אינו מוכרח מדברי הפוסקים הנ"ל שכל נוחות בעלמא הוא בכלל סדר האכילה המבטל דין הקדימה דיש מקום לומר דרק צורך גמור חשיב כגון דרך בני אדם או צורך רפואה דאולי נוחות לחוד אינו מוכח מדבריהם, ובהלכות קטנות שם הלשון אבל אם דרך אכילתם ע"פ הרפואה או ממנהג בני אדם להקדים זה לזה כגון לאכול פירות ולשתות אחריהם וכו', וצל"ע עד כמה נכלל בזה.

וברשב"א בברכות מא כתב שאינו חייב להקדים את הפת ליין משום דהתם שתיית היין של קודם סעודה צורך הפת הוא כי היכא דליגריה לליביה וניכול נהמא טפי לתאבון עכ"ל, ומבואר דגם בנידון כעין נידון דידן מותר להקדים שלא כדיני קדימה.

היוצא מזה דבניד"ד יכול לאכול המאכלים כסדר שרוצה.

ובבה"ל סי' ריא כתב הא"ר בשם השל"ה דאין יפה מה שעושין ההמונים כשנותנין לפנייהם יי"ש ומיני מרקחת מפירות שברכתן בפה"א או בפה"ע והם מברכין על היי"ש תחלה

שכיחא שאלות המצוות בהלכה

שהכל והוא כתב להצדיק מנהגם דטעמם משום דמתחלה אינם מתאווים לאכול כלל המיני מרקחת והוי כמי שאינו רוצה לאכול עכשיו דסעי' ה' דרק אחר שתיית היי"ש חפצים לאכלן וכעין זה נמצא בב"י ומ"מ נכון לנהוג לברך מקודם על המרקחת לעולם דאח"כ לפעמים אין לחשוב רק לטפל וכו' עכ"ל, וגם בדחייתו לא דחה עיקר הסברא ואדרבה הביא לסברא זו קודם לכן ראיה מהב"י, אלא שנקט דמטעם אחר אין לעשות כן כיון שאם מקדים היי"ש למיני המרקחת אפשר שפטור מברכה לגמרי על מיני המרקחת מטעם עיקר וטפל עי"ש.

[אלא דעיקר הסברא של עיקר וטפל מיירי ביי"ש כמבואר בבה"ל שם ובמשנ"ב סי' ריב סק"ה שציין לו בבה"ל הנ"ל דשם מבואר שהטפלות הוא משום שאוכל מין המרקחת להפיג המרירות וזה לא נאמר באופן רגיל בשתיה רגילה שנהנה ממאכל ושתיה ביחד והרחבתי בזה בתשובה אחרת].

ז) והנה מצינו בסי' קסח ס"ד לגבי פת גויים באחד מהאופנים שם שהזכיר המחבר בשם השר מקוצי בתוס' ברכות לט ע"ב שיסלק פת גויים מעל השלחן עד לאחר ברכת המוציא, ויש לעיין מה מהני אם סבירא לן דחשיב כמו שהוא רוצה לאכול מזה, אבל אפשר דחזי' בזה שאם כרגע יש מניעה במה שאינו יכול לברך כיון שאינו על השלחן סגי בזה.

ומ"מ אינו מוכרח לעניינו דהא התם מיירי שהוא נזהר מפת גויים ואין הסילוק אלא שמא תהיה דעתו ע"ז בשעת הברכה כמ"ש המשנ"ב שם, והשר מקוצי אזיל לשיטתו דבאופן כזה נפקע ממנו איסור פת גויים לגמרי כמו שנתבאר לעיל ואז מדינא ראוי לו לבצוע מזה כדין מי שיש לפניו ב' ככרות ואינו אוכל אלא מאחד מהם שלכתחילה יש לו לבחור המוקדם שבהם במעלה לברכה כמ"ש המשנ"ב לעיל סק"ה.

אבל בטור סי' ריא כן למד בירושלמי שאם אינו מכסה הפת בקידוש יש לו להקדימו לברכה עי"ש ומשמע דכיסוי מהני ואולי שם הוא ג"כ בצירוף המצוה ולא דבכל אופן מהני.

[ובנצי"ב במרומי שדה ברכות מב הקשה דהרי גם אם לא יכסה הפת מ"מ יכול לעשות כסדר הסעודה בלא דיני קדימה לדעת הרשב"א הנ"ל וסייעתו, ואולי יש ליישב ולומר דהירושלמי מיירי באופן כללי שאם לא היו מתקנים לכסות את הפת היו מתקנים להקדים היין, ואולי יש להוסיף עוד דהירושלמי אזיל כהדעה דיכול לכתחילה לקדש על הפת, וא"צ דוקא על היין, ואם נימא הכי אולי לא נימא הדחייה דלעיל שכתבתי ואולי שם הוא בצירוף וכו', ועי' שלמי תודה ברכות עמ' כב מש"כ הוא ז"ל בענין הקושיא הנ"ל על הרשב"א].

עכ"פ יש מקום לדמות ולהשוות דברי הטור בשם הירושלמי והשר מקוצי לנידון דידן דכיון שאינו לפניו ממש שוב אינו בכלל חיובי הקדימה כיון שסילקו מלפניו מלאכלו עכשיו, ובסילקו לגמרי כמו בהשר מקוצי יש לפרש שהוא מצד זה ממש אבל בכיסוי הוא מחודש דמהני לענין זה, ואולי הוא לרווחא דמילתא דס"ל להירושלמי דלא אפשר לסלק

הפת קודם קידוש.

[ובאז נדברו ח"ח סי' נג כתב דמועיל לכסות וצע"ק מהשו"ע בשם השר מקוצי דאפי' התם שיש עוד טעמים לצרף מ"מ בעי' סילוק וגם בעלמא בפוסקים לא הזכירו פתרון זה וגם המשנ"ב בסי' ריא סק"י שכתב פשרה בין הרמב"ם להרא"ש לא הזכיר פתרון זה וממילא י"ל דהירושלמי הנ"ל הכיסוי לרווחא דמילתא וכנ"ל].

היוצא מכ"ז שאם שותה קודם האכילה לצורך זה אין בזה חיובי קדימה.

הניחו מזלג עם רוטב בשר רותח על גבי תבנית ביצים האם מותר לאכול הביצים עם חלב

אף

שהמזלג היה עם הרוטב ע"ג האש ומשם בא ע"ג התבנית, אין בביצים איסור כיון דתתאה גבר ומכיון שתבנית הביצים שלמטה היתה צוננת ובכה"ג לא נאסר אלא כדי קליפה וכעין מ"ש הרמ"א ביו"ד ס"ס צג באופן דומה לענין כיסוי צונן ע"ג קדירה רותחת דמבשל כדי קליפה (ועי' ברמ"א סי' סח ס"י ובש"ך סי' צה סק"כ).

וכן מבואר עוד ברמ"א סי' צב ס"ז דאם נפל קילוח רותח (אפי' מכלי ראשון) על כלי צונן אינו אוסר אלא הכלי ולא המאכל, ובאופן כזה שנאסר כדי קליפה לא נאסר מה שבתוך הכלי כמ"ש הרמ"א סי' צב שם ונתבאר בש"ך שם סקל"ה בשם מהרש"ל דהכלי עצמו הוא הקליפה.

[ולענין שי' המהרש"ל ביש"ש פ"ז דחולין סי' מה דכדי קליפה בכלי הוא כל הכלי עי' עוד מש"כ ע"ז הש"ך סי' קה סק"י דאין דעת הראשונים כן].

ואילו הרמ"א ס"ס צג מיירי שהצריך לכתחילה קליפה מהמאכל מיירי בהניח כיסוי של המין השני ע"ג הכלי דבאופן כזה אין מה שמפסיק בין הכיסוי לבין המאכל שבקדירה ולכן לכתחילה צריך כדי קליפה מהמאכל אם אפשר לקולפו אבל כאן שלא נגע במאכל כלל אלא מבחוץ הכלי עצמו הוא הקליפה וכנ"ל.

ולכאורה באופן דידן אף לא יהיה שייך נידון דנ"ט בר נ"ט לכתחילה להרמ"א בסי' צה ס"ב דשם מיירי על ידי בישול וצלייה אבל כאן היה רק כלי חם מבחוץ באופן שלא נגע כלל במאכל עצמו ותתאה גבר.

ואולי היה מקום לדמותו קצת לדברי הש"ך שם סק"ו מש"כ בשם המצאתי כתוב שבב"י שם ע"פ התוס' והרא"ש בחולין קיא ע"ב, אבל כאן אינו ממש אותו הדבר כמו שם, דשם מיירי שלא היה רוטב של בשר ממש בזמן שעלו בקערה אלא שרק עלו בקערה בשרית באופן שתתאה או עילאה גבר (דהיינו שהונחו בקערה שהיה שם בשר קודם לכן) אבל כאן

שביחא שאלות המצויות בהלכה

בזמן שהיו בקערה היה רוטב של בשר מעברו השני.

ומאידך גיסא יותר מסתבר דכאן קיל כיון שסו"ס מגע הביצים בכלי היה צונן בצונן יבש ביבש ולא נאסר מהם דבר ומה בכך שבזמן שהיו מונחים בכלי היה רוטב של בשר מהצד השני וכאן עדיפא משם.

ועכ"פ מחשבון הדברים בתוס' שם משמע דמאחר דנ"ט אחד מחמרי' בקליפה להכי בנ"ט בר נ"ט מתירין לגמרי אבל עכ"פ הקליפה הוא חומרא, ואף דבנ"ט בר נ"ט בבישול או בצליה להרמ"א בסי' זה ס"ב מחמרי' לכתחילה שלא לבוא לידי היתר זה לחשוש להדעות שמחמירים בזה אף בדיעבד, מ"מ באופן דמהני קליפה אין חשש לאותם דעות כלל.

וכן מבואר בשו"ע סי' צו ס"א דמידי דבעי נטילה אחר הנטילה שרי לאוכלו עם המין השני, ובש"ך סי' צא סק"ד מבואר דמידי דבעי הדחה (היינו צונן בצונן) אחר הדחה מותר לאכלו עם המין השני, ובפרי תואר סי' צא סק"ג דמידי דבעי קליפה אחר קליפה מותר לאכול המאכל עם המין השני [אבל שם קל יותר דשם מיירי צמה שחידש דנעיא קליפה מחמת שזלזל לא שייך קליפה ואינו מפורש צגמ' וגם מסיים שם לפחות לגרור מקום מגעו, ומשמע דלא צעי קליפה מן הדין, ומה שצ"ן לכה"ג לא נזכר שם ענין קליפה אלא רק דלא סגי ליה בכל דהוא כמו שצ"ן שם המגיה לפרי תואר, ולגוף דברי הפרי"ת הנ"ל יל"ע מלשון הרמ"א סוף סי' לו שם סמ"ג לאוין קמ"א, דמזואר שם שהלחם הוא מהדצרים הנזכרים גרירה אחר חיתוך צסקין ואולי משמע מזה דכלא סכין אפי' גרירה לא צעי ויל"ע].

בעיקר דין ביצים שאין קלופות יש לציין לדברי המחבר והרמ"א בסי' פו ס"ה וס"ו דמבואר שם שבביצים שאין קלופות יש קולא יותר משאר מין מאכל אך

עי' עוד בשו"ע סי' צה ס"ב על ביצים בקליפתן דמחמיר שם לאוסרן בשם הרשב"א ועי' בנו"כ שם, מ"מ כאן א"צ להגיע לזה ויהיה מותר גם לדעת הרמ"א בסי' פו שם גם בלא הפסד מרובה.

יש להוסיף לכל הנ"ל שאפי' לו יצויר שתבנית הביצים היתה רותחת ואפי' ע"ג האש יש מקום לדון דהרי בכלי לא אמרי' חנ"נ כמ"ש הרמ"א בסי' צח ס"ה וממילא הטיפה מתבטלת בס' בביצים (ולענין אם צריך ששים ואחת ע"ע סי' צו ס"ז וסי' פו ס"ה) וכ"ש שאם נפלה שלא כנגד הרוטב אוסרת רק מקומה כמ"ש בסי' צב (עכ"פ בניד"ד בכלי חדש כמבואר בשו"ע ורמ"א סי' צח ס"ה) והרי בפועל מגע הביצים בכלי מבפנים היה בצונן, וכ"ש שרק הקליפה נגעה, ולא פנים הביצה ואפשר דחשיב כאוכלין שדרכן בהדחה דאפי' הדחה לא בעי השתא כיון שודאי ידיחן כמ"ש בסי' צא ס"ב, ויש להוסיף דאם נדמה הקליפה לכלי מצינו דמלבד מה שאסרו בסי' צו לא אסרו הנחת הב' כלים זה בצד זה במקרה רגיל ועכ"פ בדיעבד לכו"ע שם שרי.

היוצא מכ"ז דלכאורה אין בזה איסור כלל אף לאכלו בחלב ממש.

שביחא שאלות המצוות בהלכה

השלמה לתשובה על מזלג עם רוטב בשר על גבי תבנית ביצים

יש להוסיף דגם בדינא דכחוש ושמן בסי' קה (בייחוד בסעי' ט ועוד) משמע דעכ"פ בכלי שהוא ודאי כחוש (ר"ל דל"א ביה שמפעפע בכל התבשיל מחשש שמא הוא שמן) א"צ יותר מכדי קליפה והשאר מותר לגמרי ולא שייך ביה חומרא דנ"ט בר נ"ט לענין אכילתו לכתחילה עם המין השני.

האם מותר לעבור בסמיכות בנין שיש שם עכו"ם ע"ג הפיגומים

בגמ'

ע"ז כה ע"ב ושו"ע סי' קנג ס"ג נזכר דין זה שלא יעמוד באופן שהעכו"ם למעלה ממנו, אבל משמע בגמ' שם דדין שלא יעמוד תחת גוי הוא רק במהלכים בדרך, וגם בשו"ע שם הובא זה רק בסעיף דמיירי במהלך בדרך, ומשמע דבעיר מותר, א"כ מעיקר הדין אין איסור לעבור תחת עכו"ם שעומד שם למעלה.

ויש לבאר בזה דסתם מקום מכין ועונשין על רציחה ודמי לס"א בשו"ע שם לענין מקום שמכין ועונשין על רביעה שאין בכה"ג איסור להעמיד בהמה בפונדקאותיהם, אם כי שם משמע דקיל אפי' לענין ייחוד עי"ש, אבל כאן משמע דאע"פ שמכין ועונשין על רציחה לא מצינו כאן בסעי' ב' שהתירו לענין ייחוד ומ"מ לגבי גוי בעיר שלא בייחוד הוא מותר וכנ"ל.

סיר שמונח על גבי בירה גרופה וקטומה והתגלה בשבת האם מותר לכסותו

ברמ"א

סי' רנט ס"ז מבואר דהאופנים שנזכרו בפוסקים לסתום את התנור הוא רק באופן שסותם ביום אבל בלילה אסור כיון שעדיין לא נתבשל המאכל וממהרו להתבשל, ולפי המבואר במשנ"ב שם בלילה בסתמא יש לחוש שעדיין לא נתבשל אבל אם יודע שנתבשל משמע דגם בלילה מותר כמו ביום.

ולפ"ז בסיר ע"ג האש שהתגלה אם עדיין אינו מבושל כל צרכו או במקום שמסתמא יש לחשוש כגון כשנתנו שם בשר בהמה קודם שבת יהיה אסור לכסותו בזמן סעודה ראשונה ואם נפתח יהיה אסור לסוגרו כמו שאסור ליטלו משם כדי להחזירו כל זמן שלא בשל כל צרכו, וכן מבואר במאירי שבת עג ע"ב שהמכסה קדירה שע"ג האש שלא בשלה כל צרכה חייב עליה (עכ"פ באופן שממהר בישולה) וכן ברע"ב פ"ז מ"ב שהנותן כיסוי ע"ג הקדירה העומדת ע"ג האש חייב, וכן במשנ"ב סי' שיח בסופו ס"ק קיח כתב בשם הרמב"ם שכל

שביחא שאלות המצוות בהלכה

העושה דבר מצרכי בישול ה"ז מבשל ומטעם זה הוא חיוב מגיס.

אולם באופן שנתבשל כל צרכה יש לדון דבפשוטו משמע דשרי אבל יש לדון מטעם מגיס דבזה יש דעות שגם בנתבשל כל צרכה הוא אסור (עי' משנ"ב סי' שיח בשם הכלבו וב"י ס"ס רנג בשם הכלבו וכ"ה בא"ח הל' שבת סי' נג נד בשם רבינו יונה) ויש לדון בהגדרת מגיס כאן.

ובאמת כל ענין מגיס בקדירה שבשלה כל צרכה הוא מחודש מאוד דהרי אפי' להחזירה שרי בזמן זה והוא מחודש לומר שדבר שמותר להעבירו ממקום צונן אל האש יהיה אסור להגיסו בעלמא, ועי' במשנ"ב סי' שיח ס"ק קיז דעיקר הדין דהגסה בנתבשל כל צרכה שרי וכן ציינו לזה לדעת החזו"א סי' לו סקט"ו שנקט שמותר להקל בזה.

[וצל"ע אם יש מקום לומר דשמא ס"ל להראשונים המחמירים בזה דהחזרת קדירה על האש אסור אפי' בנצטנן קצת עכ"פ כשיש שם לח (ולרבינו יונה גופיה בר"ן ר"פ אין טומנין אפשר שאין חילוק בין לח ועי' בשביתת השבת מבשל הערה כ) ולכן במים חמין מחמירין ועיקר הנידון בכלבו וא"ח שם במים שנתחממו בפני עצמם שיש לחוש דחשיבי שאין עודה בידו ואם נצטננו קצת משמע דחששו למגיס דאורייתא (וגם זה אינו מוחלט דמה שנקטו מבשל אפשר דהכונה בזה לחזרה דרבנן ומגיס שייך גם בחזרה דרבנן ובפרט לפי מה שכ' האחרונים דהגי' הנכונה בכלבו הוא לפי שהן מערבות ומגיסות הקדרה [וגם לפי הגי' 'ממעצות' אפשר לפרש נדיוק נאמו אופן] ולפ"ז אפשר דעיקר תחילת האיסור הוא משום חזרה וגם בא"ח שם כתב דאסור לתת המים אם הוא על האש ולא נחית להדיא לפרש שהאיסור באותם הנשים הוא מצד מגיס), אבל בחזרה מיד של כל הקדירה אחר זמן כל שהוא שעודה בידו ולא הניחה ע"ג קרקע מחמירים, יש להוסיף בסוגריים דהא"ח חלק מלשונו הוא שווה ממש לדברי הכלבו אות באות וניכר שמבטן אחד יצאו הדברים וממילא מהא"ח שמתבאר מדבריו דהאיסור אינו מצד ההגסה דוקא אלא מצד שמביא מים ממקום אחר והאיסור אי מצד חזרה אחר שסילקה מקדירה ראשונה אי משום שאינה בכלי ראשון אע"ג דכאן הכ"ש על האש אי משום דחיישי' שאינם רותחים ומיניה נשמע להכלבו שהאיסור הוא ע"ד זה כמשנ"ת וממילא כיון דיש איסור חזרה יש גם איסור הגסה על האש, ואם יש ממש בדברים אלו מסתמא שכבר קדמוני בזה אם כי לע"ע לא ראיתי מי שכ"כ, ומ"מ אין הדברים כאן אמורים להלכה או למעשה אלא לפלפולא בעלמא].

אבל עכ"פ י"ל דנתינת כיסוי שמא עכ"פ בזה שייך לומר דלא חמיר מהחזרת הקדירה עצמה דשרי גם לפי הצד שמפרש בכלבו שאיסור מגיס חמיר מאיסור חזרה, אבל בכיסוי יש לטעון דבכלל מאתים מנה והבו דלא לוסף עלה, אם כי אפשר דאינו מוכרח.

אבל ראיתי במלאכת שבת להגרי"מ שטרן עמ' צח שהביא בשם התהל"ד מהדו"ת סי' רנב סקל"ב ושביתת השבת מלאכת מבשל ס"כ להחמיר בזה (ולע"ע לא ראיתי דברי השביתת השבת), ובדקתי בתהלה לדוד שם שהוא נקט לשיטתו (בסי' רנב סק"א) דהגסה על האש

שביחא שאלות המצוות בהלכה

אסור מעיקר הדין גם במבושל כל צרכו ושלא על האש אסור מעיקר הדין רק בשאין מבושל כל צרכו (ושלא על האש ומבושל כל צרכו נקט שאין מעיקר הדין ולכן אסור לחומרא רק להגיס בו והתיר להוציא בכף ועי' במשנ"ב סי' שיח רק דהמשנ"ב לא נקט אפי' על האש מעיקר הדין), וע"ז הוסיף במהדו"ב דברי הרע"ב פ"ז מ"ב שהנותן כיסוי ע"ג הקדירה העומדת ע"ג האש חייב, ופי' התהל"ד דאפשר שמיירי במבושלת כל צרכה ומשום הגסה, ומיישב בזה למה לא הזכיר דין זה שלא ע"ג האש כיון שנתבשלה כל צרכה, דאם הוא מצד מגיס היה חייב שלא ע"ג האש אם לא נתבשלה כל צרכה.

ולגוף דברי התהל"ד יל"ע מאי דוחקיה לומר דיש בזה חומרת מגיס וממילא להעמיד דברי הרע"ב אפי' בבשל כל צרכו דשמא נימא דלעולם כיסוי קדירה קיל ממגיס ולהכי גם אם במגיס יש איסור בבשל כל צרכו אבל בזה הכיסוי האיסור הוא רק בלא בשל כל צרכו, וביותר דאם כוונת הרע"ב לחדש כ"כ דהאיסור אפי' בבשל כל צרכו א"כ הו"ל לפרש כן להדיא, ושמא מסברא דנפשיה אמר לה התהל"ד או שמא ממה שהסמיכן הרע"ב מגיס ומכסה זל"ז (אבל לא הביא את לשון הרע"ב במה שהסמיכן, ואעפ"כ אפשר שסמך על זה).

והנה המשנ"ב ס"ק קיג הביא את המחמירים להוציא בכף אפי' אחר שהעבירן מהאש ונקט בס"ק קיז שאינו חיוב מעיקר הדין להחמיר עכ"פ באופן זה, ומ"מ הוצאה בכף כלול בו צורת הגסה משא"כ כיסוי קדירה, ויש להוסיף דסתמא דמילתא של המוציאים בכף בלאו הכי מגלים ומכסים את הקדירה א"כ בפשוטו מה שנקט המשנ"ב שהוצאה בכף בבשל כל צרכו מותרת מעיקר הדין אחר שהעביר על האש ה"ה בכיסוי אבל ע"ג האש לא נחית לזה.

והרע"ב גופיה מסתמא סבר בהגסה כפשטות הדין וכרוב הראשונים דס"ל דהגסה בדבר שנסתיים בישולו אינו אסור אפי' ע"ג האש ולכך לא חש לכותבם יחד אבל להכלבו אפשר דלכך לא הזכירן יחד (לפי הבנת האחרונים בדעתו) כיון שסובר שיש בהגסה דין מיוחד שאסור גם בבשל כ"צ דאפי' בחזרה ליכא דין זה וכנ"ל.

[והנה לפי מה שמציין המשנ"ב בס"ק קיז לתחילת דבריו בס"ק קיג א"כ ההיתר מעיקר הדין צריך להיות גם כשהוא על האש כמפורש בתחילת דבריו בס"ק קיג אבל לפי מה דמסיים בס"ק קיז נקט דההיתר למעשה להוציא בכף הוא רק אחר שהעבירו מן האש, ואמנם היה אפשר ליישב דמה שמצדיק דבריו בס"ק קיג הוא רק בשלא על האש או ליישב באופן אחר שכיון שאפשר בקל להסירו מע"ג האש יש להחמיר בזה להסירו קודם, אבל נראה דעיקר היישוב לזה דבאמת עדיין סבר המשנ"ב דמעיקר הדין שרי להוציא בכף אפי' ע"ג האש כיון שדעת הכלבו (לפי מה שהבינוהו האחרונים) תמוהה והוצאה בכף אפי' בלא בשל כל צרכה אינה בישול ודאי כמגיס, ומש"כ בס"ק קיז דאין להחמיר בהוצאה בכף בבשל כל צרכו אחר שהסירו הוא להרוצה להחמיר בזה נקט שאין להחמיר דוק בלשונו שם, אבל הרוצה להקל יקל בנטילה בכף אפי' ע"ג האש, ואם נימא דכיסוי קיל מנטילה בכף כיון שלא נזכר במשנ"ב א"כ בכיסוי בנתבשל כל צרכו אפשר דבזה אפי' על האש אין להחמיר, אמנם בתהל"ד אפשר דנקט דכיסוי חמיר מהוצאה בכף דחשיב ליה כמגיס גמור

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

לחייב חטאת אפי' בבשל כל צרכו והוא עומד ע"ג האש, וגם מסברא יש לומר דכיסוי יותר מקרב בישולו מהוצאה בכף וגם יותר מתכוון לבשל, ומה שנשאר רק לומר בזה דהגסה הוא מחודש והאיסור לא ברירא כלל מהטעמים שנתבאר, ולכן הבו דלא לוסיף עלה].

היוצא מזה דיש צד חומרא בכיסוי קדירה שבשלה כל צרכה ע"ג האש אבל הוא מחודש וכמשנ"ת ולכאורה אין לזה ראייה ברורה בפרט דאפי' הגסה גופא בבשל כל צרכו להמשנ"ב אינו אסור מעיקר הדין ולהחזו"א מותר ומ"מ המחמירים בהגסה בבשל כל צרכו ע"ג האש (כהבנת האחרונים בדעת הכלבו) יש לשים לב שיש מי שנקט בדעה זו שגם כיסוי בבשל כל צרכו ע"ג האש הוא דאורייתא.

אין לפסוק הלכה למעשה מתוך הדברים ללא שאלת חכם.

אין התחייבות להשיב לכל שאלה המתקבלת, עקב העומס.

לתמיכה בהוצאות המערכת ניתן באמצעות כרטיס אשראי בקו שכיחא 03-6703-111 שלוחה 5